

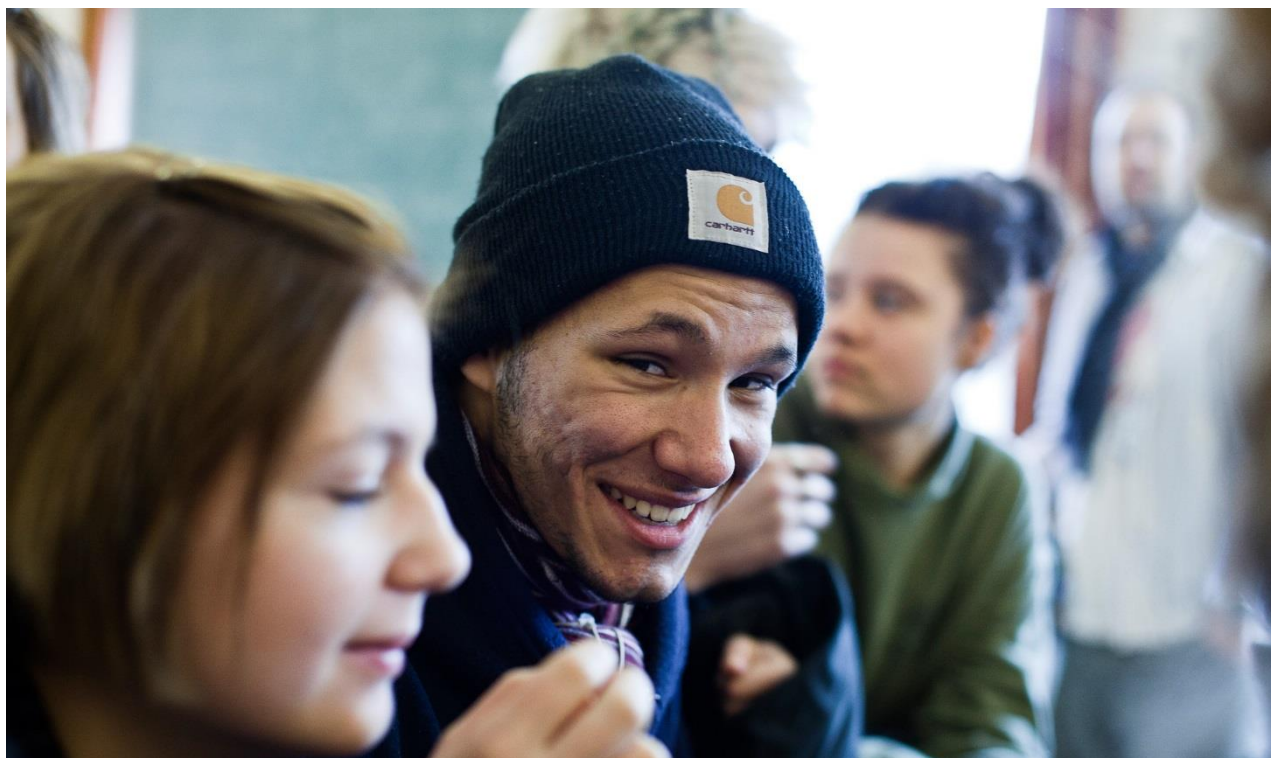
Til
Styrelsen for Undervisning og Kvalitet

Dokumenttype
Rapport

Dato
Marts, 2018

RAPPORT

INTERNATIONALE ERFARINGER MED SØGNING OG GENNEMFØRELSE AF EUD

**RAPPORT
ERFARINGER MED SØGNING OG GENNEMFØRELSE AF
EUD**

INDHOLD

1.	INDLEDNING	1
1.1	Tilgang og metode	1
1.2	Læsevejledning	2
2.	LANDEANALYSER	3
2.1	Schweiz	3
2.2	Tyskland	7
2.3	Holland	11
2.4	Finland	15
3.	TVÆRGÅENDE SAMMENFATNING	21

BILAG

Bilag 1: Referenceliste

Bilag 2: Oversigt over interviewpersoner

1. INDLEDNING

Erhvervsuddannelsesreformen (EUD-reformen) fra 2015 havde til formål at sikre et markant løft af erhvervsuddannelserne i Danmark. Der er nu gået mere end to år, siden reformen trådte i kraft, og implementeringen følges tæt for at vurdere, om de politiske ambitioner bliver omsat i de forventede resultater til gavn for vækst og velfærd i det danske samfund.

EUD-reformen opererer i aftaleteksten (fra den 24. februar 2014) med fire klare mål, der udstikker den overordnede retning for fremtidens erhvervsuddannelser. Målene adresserer væsentlige udfordringer på området, bl.a. utilstrækkelig søgning og tilgang til erhvervsuddannelserne, en fortsat indsats for fastholdelse på uddannelserne samt behovet for et fagligt løft kombineret med styrket trivsel og tilfredshed blandt henholdsvis elever og virksomheder.

Med henblik på at fastholde fokus på løbende at sikre et samlet videns- og analysegrundlag til udvikling af erhvervsuddannelserne har Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) igangsat to delopgaver inden for rammerne af samme projekt:

- For det første en **kortlægning** af relevant national og international forskningslitteratur samt øvrige analyser om **søgning, tilgang og gennemførelse** på erhvervsuddannelser, der kan understøtte udviklingen i en positiv retning (delopgave A).
- For det andet en afdækning af erfaringer i udvalgte lande med at styrke søgning, tilgang, gennemførelse og frafald i **erhvervsuddannelser** (delopgave B).

Nærværende rapport præsenterer resultaterne af delrapport B. De to delopgaver hænger dog i høj grad sammen og supplerer hinanden, idet kortlægningen skaber et vidensmæssigt afsæt for analysen af internationale erfaringer. De to delopgaver skal samlet set fungere som et afsæt for at udvælge tiltag, der fremadrettet kan styrke søgningen og overgangen til samt gennemførelse af EUD¹.

Rambøll Management Consulting (herefter Rambøll)² har gennemført både kortlægningen og indeværende analyse af karakteristika, tiltag og indhold i erhvervsuddannelser internationalt. Det skal bemærkes, at delopgave A (kortlægningen) har haft størst vægt i den samlede opgaveløsning.

Det konkrete formål med nærværende analyse er at undersøge udvalgte **karakteristika, tiltag og indhold i erhvervsuddannelser** internationalt, som potentielt kan inspirere ift. at nå målene om søgning og gennemførelse i dansk kontekst.

1.1 Tilgang og metode

Analysen tager udgangspunkt i fire lande, hhv. **Schweiz, Tyskland, Holland og Finland**, og bygger videre på den viden, der er indsamlet i forbindelse med kortlægningen. De fire lande er udvalgt af opdragsgiver. Der er foretaget desk research og gennemført få, udvalgte interviews for hver af de fire lande. Desk research er lavet med fokus på:

- Rapporter som beskriver landenes erhvervsuddannelsessystemer
- Forskningsartikler som undersøger specifikke strukturelle forhold eller initiativer i erhvervsuddannelserne
- Hjemmesider svarende til det danske Undervisningsministeries hjemmesider med henblik på at forstå uddannelsessystemernes opbygning og lovgivning på området samt andre relevante hjemmesider, fx statistikbanker mv.

¹ Aftale om finansloven for 2018, december 2017.

² Ph.d. Camilla Brørup Dyssegaard, Ren Viden, har som underleverandør til Rambøll forestået søgninger i udvalgte databaser, jf. metodebeskrivelsen i bilag 1.

Den indledende desk research har dannet ramme for udvælgelsen af respondenter til interviews. Udover desk research er interviewpersoner identificeret gennem "snowballing", hvor interviewpersoner har peget på andre relevante interviewpersoner. Interviewpersonerne er forskere fra universiteter eller forskningsinstitutter samt ansatte centralt eller decentralt i landenes erhvervsuddannelsessystemer. Bilag 2 indeholder en liste over de personer, der er interviewet. Interviewene har været **eksplorative** ift. at identificere relevante fokusområder til inspiration for det danske erhvervsuddannelsessystem. Fokusområderne er fx virkningsfulde tiltag og indsatser eller forhold vedrørende tilrettelæggelse og organisering af erhvervsuddannelserne, som øger søgning til og gennemførelse af erhvervsuddannelserne. Formålet med interviewene har således været at få viden om:

- 1) Baggrund og konkrete erfaringer med fokusområder identificeret i desk research samt inspiration til andre relevante fokusområder
- 2) Input til relevante skriftlige dokumenter, som kan belyse fokusområderne yderligere.

Til at kvalificere og perspektivere de fokusområder, der er identificeret i forbindelse med desk research og interviews, har vi inddraget et **panel**³ bestående af en række eksperter med viden om og erfaring med søgning og gennemførelse af EUD i en dansk kontekst. Deltagerne har gennem syntese- og kvalificeringsworkshops bidraget med perspektiver på implementering af de identificerede fokusområder og indsatser.

Det empiriske grundlag er som nævnt indsamlet vha. snowballing. Interviewpersonerne er centrale nøglepersoner i landenes erhvervsuddannelsessystemer og førende forskere på området. Som nævnt ovenfor er formålet med analysen at finde fokusområder, der kan inspirere det danske erhvervsuddannelsessystem. Formålet er således ikke at komme med anbefalinger til specifikke tiltag, der kan overføres til dansk kontekst.

1.2 Læsevejledning

Rapporten består foruden nærværende indledning af to kapitler:

Kapitel 2 præsenterer fire landeanalyser. Hver landeanalyse indledes med en kort præsentation af det pågældende erhvervsuddannelsessystem, herunder kontekst og rammer. Derudover præsenteres en række hovedpointer fra hvert land med særligt fokus på virkningsfulde elementer. Implementeringsperspektiver med inddragelse af blandt andet forskning på området og input fra ekspertpanelet, inddrages løbende i særskilte grønne bokse. Ekspertpanelet har givet input til implementeringspotentiale i dansk kontekst på tværs af delrapport A og B. De har ikke vurderet implementeringspotentiale konkret ift. erfaringer fra de fire lande. Eksperternes input er således bearbejdet af Rambøll og inddraget, hvor de er relevante⁴. Perspektiver fra de interviewede nøglepersoner fra de fire lande er fremhævet i blå bokse.

Kapitel 3 indeholder en tværgående sammenfatning. Sammenfatningen har til formål at samle op på de mest centrale pointer på tværs af de fire lande.

³ Deltagerne har været identiske med det ekspertpanel, der har indgået i kortlægningen (jf. afrapportering af delopgave A).

⁴ Det skal understreges, at den samlede vurdering af implementeringspotentialet udelukkende er Rambølls ansvar.

2. LANDEANALYSER

Nærværende kapitel formidler resultatet af en undersøgelse af erfaringer fra udvalgte lande med fokus på internationale erfaringer, der har vist sig virkningsfulde i andre kontekster end den danske. Kapitlet er struktureret ud fra de fire lande, hhv. Schweiz, Tyskland, Holland og Finland.

2.1 Schweiz

I dette kapitel beskrives centrale forhold i det schweiziske erhvervsuddannelsessystem, der er relevante at fremhæve i relation til at øge potentielle elevers søgning og/eller fastholdelse i EUD i Danmark. Afsnittet indledes med en kort beskrivelse af udvalgte strukturelle forhold suppleret med udvalgte pointer fra interviewpersoner. Herefter præsenteres specifikke fokusområder, der vurderes at have særlig relevans i en dansk kontekst, ligesom pointer ift. en eventuel implementering trækkes frem.

Det schweiziske erhvervsuddannelsessystem

Efter ni års obligatorisk skolegang i grundskolen har unge i Schweiz mulighed for at vælge mellem flere forskellige alternativer, uanset om de vil fortsætte deres uddannelse i en gymnasial eller erhvervsfaglig retning. Inden for erhvervsuddannelsessystemet findes der tre forskellige modeller, der kan sammenlignes med det danske system:

- a. 3- eller 4-årig erhvervsuddannelse (kombineret skole- og praktikforløb, typisk 3-4 dage i praktik og 1-2 dage i skole, eller fuldtidsskole)
- b. Erhvervs-gymnasial uddannelse (kan sammenlignes med EUX)
- c. 2-årigt forløb særligt rettet mod de fagligt svageste elever (kan sammenlignes med EGU)

Det schweiziske erhvervsuddannelsessystem rummer over 230 uddannelser og er decentralt styret i de enkelte kantonen. Decentraliseringen afstedkommer en høj grad af **kompleksitet** i systemet og **variation i praksis** på tværs af kantonerne. Erhvervsuddannelsessystemet er bl.a. kendt for at **sikre gode overgange fra skole og ind i arbejdslivet** (bl.a. gennem EUD), ligesom det er karakteriseret ved en **høj grad af mobilitet**, der tillader uddannelseskifte undervejs og flere veje til samme mål. Konkret betyder dette, at alle ungdomsuddannelser afsluttes med en eksamen, der giver adgang til videreuddannelse, dvs. der er **ingen uddannelsesmæssige blindgyder**, der begrænser de unges uddannelsesvalg (Hoffmann & Schwartz, 2015; SERI: 2017). Dette afspejler sig bl.a. i det store antal af unge, der vælger en erhvervsuddannelse efter grundskolen (ca. 2/3 af en ungdomsårgang). Adgangen til de gymnasiale uddannelser er samtidig begrænset af høje adgangskrav, hvilket ligeledes er en del af forklaringen på den store tilgang til EUD.

Betydningen af muligheden for videreuddannelse for erhvervsuddannelsernes attraktivitet og de unges gennemførelse uddybes nærmere under afsnittet om hovedpointer.

Som i Danmark er det schweiziske erhvervsuddannelsessystem et såkaldt dual-system (vekseluddannelsesprincippet), dog med den forskel, at optagelse på en erhvervsuddannelse i Schweiz som udgangspunkt forudsætter en praktikplads, hvor det i Danmark er muligt at starte på skoleforløbet uden at have en praktikaftale med en virksomhed. Der er således **ingen karaktermæssige adgangskrav** til erhvervsuddannelserne udover en bestået grundskole. En fordel ved at starte direkte i praktik er, at de unge hurtigt bliver integreret på en arbejdsplads og får 'hands on'-erfaringer og ansvar, der virker motiverende. Mange unge finder det attraktivt at få lov til at samarbejde med voksne og blive behandlet anderledes end i skolen (Hoffman & Schwartz, 2015). En barriere er samtidig, at det kan have en umiddelbar ekskluderende effekt for unge, der af forskellige grunde har svært ved at finde en praktikplads.

På baggrund af problemer med at matche elever og virksomheder, der kan skyldes en ubalance i udbud og efterspørgsel i den enkelte kanton, er der unge, der ikke lykkes med at finde en praktikplads med det samme (Brahm et al., 2014). Til disse unge er der derfor udviklet forskellige **brobygningstilbud**, herunder et 10. klassesprogram, der giver mulighed for opkvalificering af faglige kompetencer og hjælp til at finde en praktikplads. Nogle elever oplever at have svært ved at finde en praktikplads, hvis deres karakterer i de grundlæggende fag som sprog og matematik ikke er høje nok, hvorfor en opkvalificering i disse fag kan være med til at øge deres chancer for at få den praktikplads, de gerne vil have.

Derudover kan elever uden praktikplads vælge at gå direkte til ovennævnte 2-års program, hvorefter de kan fortsætte i det 3-4-årige forløb (inkl. 1 års merit). Disse muligheder sigter mod at reducere antallet af unge, der ikke går direkte videre til en ungdomsuddannelse efter grundskolen (ca. 20 pct. i 2014, Ibid.) – her med et særligt sigte mod erhvervsuddannelserne.

Boks 2-1: Input fra interviewpersoner

En af interviewpersonerne problematiserer, at de schweiziske erhvervsuddannelseselever er meget unge (15-16 år), når de starter uddannelsen og skal indgå på en arbejdsplads for første gang, hvorfor man ser fordele i at starte med et skoleforløb som i Danmark, i stedet for at starte direkte i praktik. Et indledende skoleforløb kan bidrage til at sikre, at de unge erhverver sig grundlæggende kompetencer og bliver mere modne, inden de starter, hvilket gør dem mere attraktive for virksomhederne. Ifølge interviewpersonen vil en større modenhed ligeledes øge sandsynligheden for, at eleverne ikke vælger om eller falder fra, fordi de valgte forkert i første omgang.

En anden interviewperson peger i denne sammenhæng på, at omkring 20 pct. af de unge på erhvervsuddannelserne i Schweiz foretager omvalg, hvorfor man i kantonerne arbejder på at øge muligheden for merit, når uddannelserne tilrettelægges,

Det schweiziske erhvervsuddannelsessystem beskrives som et **stærkt offentligt-privat partnerskab** med en tydelig ansvarsfordeling; virksomhederne betaler for lærlinge, staten finansierer skolerne, og arbejdsgiverorganisationer sikrer praktikpladser. Udover et fælles ansvar ift. at sikre gennemførelse for det store antal af unge, der vælger en erhvervsuddannelse, er partnerskabet kendetegnet ved en fælles konsensus. En konsensus om, at erhvervsuddannelserne udgør grundstenene i **økonomisk velfærd** og kan associeres med **lav ungdomsarbejdsløshed** (Deissinger & Gonon, 2016). Dette bidrager til at forstærke fortællingen om det schweiziske erhvervsuddannelsessystems attraktivitet og succes med at tiltrække og uddanne ungdommen til arbejdslivet.

Boks 2-2: Input fra interviewpersoner

En af interviewpersonerne beskriver det schweiziske uddannelsessystem som stærkt, men også meget komplekst og langsomt, når der skal foretages strukturelle ændringer i og på tværs af kantonerne. I relation til praktikpladssystemet, der er efterspørgselsdrevet og derfor forandrer sig i takt med samfundsudviklingen, problematiserer nøglepersonen, at de ansvarlige kantonale institutioner vil have svært ved at følge med i fremtiden ift. at sikre relevans og aktualitet i indhold og form i uddannelserne og bibeholde den fleksibilitet i systemet, der netop er styrken.

Udvalgte fokusområder og hovedpointer

I nærværende afsnit beskrives fokusområder i det schweiziske system, der synes særligt relevante i forhold til styrke søgning, tilgang og gennemførelse af erhvervsuddannelser i en dansk kontekst.

Samlet set er der nedenstående elementer i det schweiziske erhvervsuddannelsessystem, som er relevante at fremhæve i relation til de to målsætninger om hhv. øget søgning og fastholdelse på erhvervsuddannelserne i Danmark. De hovedpointer, der beskrives nedenfor – hhv. mobilitet og hybride kvalifikationer og tidlig erhvervsorientering og -vejledning – er udvalgt på den baggrund.

Mobilitet og mulighed for 'hybride' kvalifikationer styrker erhvervsuddannelserne

Erhvervsuddannelsernes styrke i Schweiz handler i høj grad om muligheden for videreuddannelse, altså den omtalte mobilitet der gør det muligt at 'bevæge sig rundt' i systemet, og som manifesterer sig såvel vertikalt som horisontalt. Erhvervsuddannelsessystemet giver med andre ord mulighed for videre uddannelse, ligesom det er muligt at skifte fra én uddannelse til en anden undervejs. En **øget orientering mod gymnasiet** fra de unge og deres forældre, der særligt skyldes forældrenes opprioritering af akademiske uddannelser, truer imidlertid de erhvervsfaglige uddannelser. Af denne grund er der på den schweiziske reformagenda fokus på **kontinuerligt at styrke erhvervsuddannelsernes attraktivitet** og fortsat sikre adgang til videregående uddannelser (Deissinger & Gonon, 2016).

Etableringen af en erhvervsgymnasial uddannelse (Federal Vocational Baccalaureate, FVB), der giver direkte adgang til de såkaldte Universities of Applied Science (UAS) samt de professionelle videregående erhvervsuddannelser (PET), er eksempler på strukturelle ændringer i uddannelsessystemet, der sigter mod at **imødekomme de unges og forældrenes ønske om øget akademisering** (Deissinger & Gonon, 2016). I praksis betyder dette, at unge med svendebrev (Federal VET Diploma) ved at supplere med en FVB kan opnå en kombination af erhvervsfaglige og akademiske kvalifikationer, dvs. hybride kvalifikationer, på universitetsniveau på lige fod med unge, der er gået den almene gymnasiale vej efter grundskolen. Forskning viser, at ca. en tredjedel af de faglærte unge vælger at supplere deres erhvervsuddannelse med FVB og således opnår adgang til UAS (Gonon, 2013). Inspirationen fra Schweiz handler i denne sammenhæng i høj grad om at skabe rum for, at valg af en erhvervsuddannelse ikke nødvendigvis 'lukker døre' – og kun kvalificerer til arbejdsmarkedet – men tilsvarende 'åbner døre' for videre uddannelse.

Det er desuden centralt, at opnåelse af **hybride kvalifikationer** er attraktivt såvel for de unge som for arbejdsmarkedet. For de unge giver kombinationen af erhvervsfaglige og akademiske kompetencer mulighed for at realisere en personlig ambition om at mestre et bestemt fag og samtidig kunne klatre op ad uddannelsesstigen mod vellønnede jobs. Og for arbejdsmarkedet betyder de hybride uddannelser, at de modtager arbejdskraft, der i højere grad kan honorere fremtidige krav til industri og produktion. Denne gensidighed understreger det forhold, at erhvervsuddannelserne og de videregående uddannelser i Schweiz fungerer komplementært i stedet for at være hinandens modsætninger (Deissinger & Gonon, 2016). En væsentlig pointe i denne sammenhæng er desuden, at **erhvervsfaglige og akademiske uddannelser på videregående niveau er sidestillede i det uddannelsesmæssige hierarki** (Hoffmann & Schwartz, 2015).

Boks 2-3: Implementeringsperspektiver

Muligheden for at tilegne sig hybride kvalifikationer, der giver direkte adgang til videregående uddannelse, er ligeledes tilstede i Danmark i form af EUX, der netop sigter mod at kombinere erhvervsfaglige kompetencer med gymnasiale. Evalueringen af EUX viser, at det at skabe sammenhæng mellem de gymnasiale fag, studieforbereende fag og de erhvervsrettede fag er en udfordring, da de varetages af forskellige faggrupper med forskellige og ofte modsatrettede mål, der i stedet for at spille sammen udgør begrænsende betingelser for hinanden (Rambøll, 2017). Dét, der fremhæves som styrken i det schweiziske system, altså det komplementære forhold mellem erhvervsrettede og akademiske uddannelser og fag, synes således at være en barriere i det danske system.

Tidlig erhvervsorientering og -vejledning i udskolingen

I delrapport A blev det fremhævet, at særligt grundskolelærernes begrænsede kendskab til uddannelsesveje udgør en barriere for de unges valg af erhvervsuddannelse. I Schweiz er **målrettet orientering mod erhvervsuddannelserne** fra 7. klasse en fast del af pensum, hvilket er med til at øge elevernes kendskab til uddannelserne og de forskellige erhverv. Den enkelte skole i hver kanton er ansvarlig for at udvikle og implementere uddannelses- og karriereorientering som en del af praksis. Orientering og vejledning foregår dels som led i undervisningen og dels

som virksomhedsbesøg og besøg fra vejledningscentre, der tilbyder vejledning til elever, forældre og lærere. Erhvervsorienteringen og -vejledningen sigter mod at klæde elever på til at vælge en retning og finde sig selv i arbejdslivet og ligeledes klæde forældre og lærere på til at støtte dem heri.

Derudover har de fleste kantoner foretaget en reorganisering af 8. og 9. klasse med henblik på at styrke den enkelte elevs faglighed, motivation og ansvar i overgangen til ungdomsuddannelse. Formålet er at få mest muligt ud af de sidste år i grundskolen med henblik på at forberede eleverne til overgangen og hjælpe eleven til at vælge retning. Med reorganiseringen er der således et særligt fokus på målrettet individuel støtte, hvorfor man i nogle kantoner har reduceret mængden af obligatoriske opgaver i læreplanen for 9. klasse for at gøre plads til den enkelte elevs individuelle læreprocesser. I denne sammenhæng anvendes fra 8. klasse (i de fleste tyske kantoner) et adaptivt evaluerings- og testredskab kaldet "Stellwerk", der måler den enkelte elevs faglige resultater. Gennem dialog med elevens forældre og med brug af resultater fra testen, udpeges elevens behov for faglig og social støtte henimod overgangen til ungdomsuddannelse (SKBF/CSRE, 2014). Reorganiseringen af grundskolens ældste klasser er således med til at skabe rammer, der muliggør individuel støtte med henblik på faglig opkvalificering og orientering mod den uddannelse, der matcher den enkelte elevs ønsker og forudsætninger.

Boks 2-4: Implementeringsperspektiver

Etableringen af det obligatoriske emne uddannelse og job i den danske folkeskole vidner om, at vi i Danmark allerede er gået i samme retning ift. i højere grad at systematisere erhvervsorientering – eller karrierelæring, som det kaldes i dele af den danske forskningslitteratur (Pless et al., 2016). Emnet uddannelse og job, der skal integreres i undervisningen allerede fra indskoling, skal supplere vejledningen (fra ungdomsuddannelsesvejlederen) og klæde eleverne på til at vælge en karrierevej ud fra egne interesser og forudsætninger. En væsentlig forskel i den tidlige erhvervsorientering i Schweiz er, at der her er særligt fokus på erhvervsuddannelserne, hvor der i Danmark i forbindelse med uddannelse og job arbejdes med uddannelsessystemets muligheder og karriereveje generelt.

Der er også viden, der tyder på, at der er en varierende interesse fra lærerstuderende ift. at opkvalificere sig inden for uddannelse og job. På den baggrund er der stor variation mellem skoler ift., om og hvor meget uddannelse og job er integreret i praksis. Tilsvarende er det en udfordring for nogle lærere at skulle vejlede elever til såvel gymnasiale som erhvervsrettede uddannelser – som en afledt effekt af reformændringer. Hvor ungdomsuddannelsesvejledningen indtil 2014 havde det primære ansvar for vejledningen, er det nu i højere grad lærerne, der skal vejlede til et forandret uddannelsessystem, de ikke kender tilstrækkeligt. Dels pga. en typisk uddannelsesbaggrund i STX for lærernes selv, og dels pga. erhvervsuddannelsessystemets mangfoldighed. Disse forhold taler for en større grad af samarbejde om vejledningsopgaven folkeskoler og erhvervsskoler imellem - fx i form inddragelse af vejledere fra erhvervsuddannelserne i grundskolen.

Forskning peger også på vigtigheden af ikke blot at vejlede eleverne men i særlig grad deres forældre, da deres holdninger til den 'rette uddannelse' vejer tungt, når de unge skal foretage uddannelsesvalg. Forældrene skal med andre ord klædes på, hvis de skal kunne vejlede bredt.

En ny evaluering (EVA, 2017), der undersøger elevers uddannelsesvalg i 8. klasse, viser, at elever mangler indsigt i egne kompetencer og interesser, ligesom de har svært ved at overskue mangfoldigheden af uddannelsesmuligheder i det danske uddannelsessystem. Evalueringen viser desuden, at eleverne ikke oplever at få den støtte, de har brug for ift. at afklare uddannelses- og karrierevalg.

Der synes altså at ligge et uudnyttet potentiale i uddannelse og job, som vil kunne skærpe elevernes indsigt i egne forudsætninger og interesser samt deres forståelse for

uddannelsessystemet og de forskellige karriereveje, der muliggøres herigennem – herunder erhvervsuddannelserne.

De førnævnte vejledningscentre, der styres kantonalt, fremhæves som særligt vigtige ift. at støtte elever (og deres forældre) uden praktikplads. Her kan eleverne få hjælp til at skrive ansøgninger, udvikle portfolio og finde den rigtige praktikplads, og forældre og lærere kan få rådgivning ift., hvordan de kan give målrettet støtte til den enkelte unge. Centrene samarbejder tæt med skolerne omkring elevernes uddannelsesvalg og udvikler og tilbyder vejledningsmateriale, som lærere kan benytte sig af.

Vejledningscentrene er desuden ansvarlige for vejledningstilbuddet '**case management**', der sigter mod at hjælpe unge i udsatte positioner. Det drejer sig om unge, som ikke blot oplever udfordringer ift. at finde det **rigtige match med en virksomhed**, men som ligeledes har brug for støtte i udskolingen ift. faglig opkvalificering og/eller personlig og social udvikling med henblik på at blive klar til at vælge og tage en uddannelse. Udvalgte elever, der ud fra flere kriterier vurderes til at have behov for ekstra støtte, tildes en 'case manager' – en mentor, der følger eleven i udskolingen og ind i erhvervsuddannelsen, helt til slut hvis det er nødvendigt. Fordelen ved de såkaldte 'case managers' er, at de har adgang til og samarbejder med alle involverede parter rundt om eleven, hvilket sikrer en **helhedsorienteret og elevfokuseret tilgang**.

Boks 2-5: Implementeringsperspektiver

De schweiziske vejledningscentre kan sammenlignes med Ungdommens Uddannelsesvejledning i Danmark. Centrene har det til fælles, at de udgør et supplement til den uddannelses- og karrierevejledning, som lærere varetager i grundskolen, og således er en vigtig samarbejdspartner til skolerne. Den væsentligste forskel synes at være de schweiziske vejledningscentres indsats ift. at tilbyde systematisk vejledning og støtte til kommende erhvervsuddannelseselever – altså igen et fokuseret og specifikt erhvervsrettet vejledningstilbud. Endvidere foregår vejledningen til forældre med henblik på at støtte deres børn i overgangen til erhvervsuddannelser umiddelbart mere eksplicit i de schweiziske centre, end det synes at være tilfældet i de danske.

Ungdommens Uddannelsesvejledning tilbyder desuden mentorordninger fra 9. klasse, der kan sammenlignes med det schweiziske 'case-management'-tilbud, der tilbydes allerede fra 7. klasse. De væsentligste forskelle her synes at være dels den tidlige indsats i Schweiz og dels det forhold, at 'case-management' er særligt rettet mod kommende erhvervsuddannelseselever, hvor de danske mentorordninger er mere bredt orienteret mod ungdomsuddannelser generelt.

Inspirationen fra Schweiz i denne sammenhæng handler således om at **fokusere vejledningsindsatsen yderligere i retning af erhvervsuddannelserne**, således at både lærere og forældre er bedre klædt på til at vejlede og støtte de unge, og de unge selv bliver rustet til at tage et kvalificeret valg, finde en relevant praktikplads og gennemføre uddannelsen.

2.2 Tyskland

I dette afsnit beskrives centrale forhold i det tyske erhvervsuddannelsessystem, der er relevante at fremhæve i relation til at øge unges søgning og/eller fastholdelse i EUD i Danmark. Afsnittet indledes med en kort beskrivelse af udvalgte strukturelle forhold suppleret med udvalgte pointer fra interviewpersoner. Herefter præsenteres specifikke fokusområder, der vurderes at have særlig relevans i en dansk kontekst, ligesom pointer ift. en eventuel implementering trækkes frem.

Det tyske erhvervsuddannelsessystem

Det tyske erhvervsuddannelsessystem minder på flere punkter om det schweiziske – bl.a. ved at være decentralt styret og karakteriseret af et **stærkt partnerskab** mellem de nationale myndigheder, delstaterne og arbejdsmarkedets forskellige parter. I lighed med bl.a. Danmark og

Schweiz er det tyske erhvervsuddannelsessystem desuden kendetegnet ved at tilbyde såvel en kombination af skole og praktik som fuldtidsskoleforløb. Vekselluddannelsesstrukturen, hvor eleverne er i praktik 1-2 dage og går i skole 3-4 dage om ugen, er den primære.

Efter seks års skolegang vælger eleverne i Tyskland, hvilken retning de vil gå, dvs. segregeringen mod hhv. erhvervsrettede og gymnasiale uddannelser foregår allerede i 12-årsalderen. Eleverne kan vælge imellem følgende retninger:

- a) Hauptschule (den mindst boglige retning)
- b) Realschule (den mere boglige)
- c) Gymnasium (den akademiske retning)
- d) Gesamtschule (en kombination af alle tre)

Fælles for de fire modeller er, at de er adgangsgivende til erhvervsuddannelserne, mens Gymnasium (c) er den eneste grundskoleretning, der leder direkte videre til en gymnasial ungdomsuddannelse (Gymnasium Oberstufe). Erhvervsuddannelsessystemet tilbyder flere forskellige modeller, hvoraf den typiske tager tre år og afsluttes med det, der svarer til et svendebrev. Som i Schweiz findes der ligeledes en toårig erhvervsuddannelse for unge, der er for de mindre bogligt stærke. Erhvervsuddannelserne er **åbne for alle**, der har bestået enten grundskolen eller en erhvervsforberedende uddannelse, men for at starte direkte i det treårige forløb kræver det – tilsvarende det schweiziske system – en praktikplads.

For de unge, der ikke lykkes med at finde en praktikplads, er der forskellige tilbud, der sigter mod **faglig opkvalificering og personlig udvikling**, der modner den enkelte unge og forbereder ham eller hende til at skulle varetage et job og være del af en arbejdsplads. Der er bl.a. tale om et erhvervsforberedende basisår, der kan sidestilles med EUD10 i Danmark, ligesom det er muligt at tage en erhvervsgrunduddannelse. Denne er særligt rettet mod elever, der er frafaldet grundskolen.

Boks 2-6: Implementeringsperspektiver

EUD10 i Danmark er et erhvervsrettet 10. klassestilbud for unge, der ønsker at tage en erhvervsuddannelse, men som ikke lever op til karakterkravet på 02 i dansk og matematik. Ved at tilbyde undervisning i dansk og matematik har EUD10 på samme måde som de erhvervsforberedende basisår i Tyskland således en opkvalificerende funktion, ligesom det kan bidrage til de unges uddannelsesafklaring i forhold til, om erhvervsuddannelserne er det rigtige valg.

Knap halvdelen (47,8 pct.) af en ungdomsårgang i Tyskland vælger at tage en erhvervsuddannelse, hvilket vidner om **uddannelsernes popularitet**, men som i Schweiz afstedkommer en **stigende akademisering** i samfundet, at andelen af elever i erhvervsuddannelserne er faldende ift. andelen af elever, der vælger gymnasiale uddannelser (52, 2 pct.). I 2010 så billedet anderledes ud. Her var andelen af elever i erhvervsuddannelser højest (51,5 pct.) (Cedefop, 2016).

I Tyskland er der forskellige muligheder for videreuddannelse efter endt erhvervsuddannelse, bl.a. gennem en 'fachschule' eller et 'fachakademie', der kan sammenlignes med de danske erhvervsakademier. Som i Schweiz er det endvidere muligt at opnå erhvervsfaglige kvalifikationer på de såkaldte Universities of Applied Science (UAS). **Muligheden for videreuddannelse** er således også i det tyske erhvervsuddannelsessystem en strukturel grundsten, der har betydning for uddannelsernes attraktivitet.

Udvalgte fokusområder og hovedpointer

Følgende afsnit beskriver nogle hovedpointer i det tyske erhvervsuddannelsessystem, der synes særligt relevante i forhold til styrke søgning, tilgang og gennemførelse af erhvervsuddannelser i en dansk kontekst.

'Training centres' – et tredje læringsrum, der styrker udbud, efterspørgsel og kvalitet

I både Schweiz og Tyskland fremhæves som nævnt det stærke partnerskab mellem de involverede parter i erhvervsuddannelsessystemet som afgørende for systemets **attraktivitet og succes** med at få unge mennesker i job (Deissinger & Gonon, 2016).

Det stærke samarbejde udmønter sig i et fælles ansvar for at sikre kvalitet og bæredygtighed inden for erhvervsuddannelsessystemet, der eksempelvis kommer til udtryk i form af såkaldte 'inter-company training centres'. Pga. en stigende grad af specialisering inden for små og mellemstore virksomheder (SME's) er **supplerende uddannelsescentre** blevet etableret med henblik på at sikre, at disse virksomheder fortsat kan tilbyde et fuldt uddannelsesprogram til elever, der søger praktikplads hos dem. Ved at komplementere den praksisnære del af uddannelsen, dvs. praktikken, bidrager centrene til at **sikre såvel udbud som kvalitet i erhvervsuddannelserne**⁵. Centrene bidrager med andre ord til, at antallet og mangfoldigheden af praktikpladser – og dermed uddannelsesmuligheder – opretholdes.

Boks 2-7: Input fra interviewpersoner

En interviewperson fremhæver centrene som et afgørende tredje læringsrum mellem skole og virksomhed i det tyske erhvervsuddannelsessystem. Ifølge interviewpersonen er centrene nødvendige mhp. at sikre, at elever med interesser uden for de brede og mest populære erhverv, også kan søge en praktikplads og opnå samme kvalitet i uddannelsen som hos de store virksomheder. Omvendt er centrene ligeledes med til at sikre, at de små og mellemstore virksomheder fortsat får kvalificeret arbejdskraft.

Uddannelsescentrene er som udgangspunkt styret af de forskellige kamre (handel, industri, landbrug mv.) og deres tilknyttede brancheorganisationer, og de udgør en central del af den **uddannelsesmæssige infrastruktur** i Tyskland. Dels pga. underviseres og faglæreres kompetencer og viden, og dels fordi centrene med støtte fra nationale og regionale myndigheder kan tilbyde højkvalitetsudstyr og -redskaber, hvilket gør dem attraktive for såvel de unge som for virksomhederne. Centrene understøtter desuden videreuddannelsesmulighederne i det tyske erhvervsuddannelsessystem ved at tilbyde forskellige **videregående erhvervsrettede uddannelser**, ligesom de engagerer sig i vejledning og erhvervsforberedende indsatser, som beskrevet ovenfor.

Uddannelsescentrene spiller således en vigtig rolle både ift. til at sikre søgning og tilgang til erhvervsuddannelserne og i relation til at understøtte elevernes fastholdelse undervejs.

Boks 2-8: Implementeringsperspektiver

Det er velkendt, at særligt mindre virksomheder i Danmark kan have svært ved at sikre kvalitet i praktikken for eleverne. En barriere er netop, at virksomhederne – og dermed praktikpladserne – er for specialiserede ift. til at kunne leve op til de gældende læringsmål og krav.

Det kræver et tættere samspil mellem erhvervsskoler og praktikvirksomheder for at sikre kvaliteten på praktikpladserne, herunder i de små virksomheder, fx i form af øget dialog mellem undervisere og praktikvejledere. Undervisere skal med ud i praktikken, og der skal opbygges en gensidig praksisforståelse.

Inspirationen fra Tyskland i denne sammenhæng handler således om at sikre variation og kvalitet i praktik/skole gennem samarbejde på tværs af relevante involverede parter.

⁵ <https://www.bibb.de/en/12303.php>

Fortsat attraktivitet og relevans i erhvervsuddannelserne – et spørgsmål om digitalisering?

I Tyskland er **digitalisering af erhvervsuddannelserne** et centralt tema på den uddannelsespolitiske dagsorden ift. at sikre erhvervsuddannelsernes fortsatte popularitet og relevans. 'Digital transformation' beskrives som en forudsætning for fremtidens erhvervsuddannelser, og hovedpointen er, at unges interesse i erhvervsuddannelserne skal stimuleres inden for rammerne af digitalt arbejde, hvis erhvervsuddannelserne skal beholde deres gode ry og fortsat tiltrække en stor andel af de unge efter grundskolen (Esser, 2017). Digital transformation handler i denne sammenhæng ikke blot om, at elever og undervisere i erhvervsskolerne anvender digitale redskaber i undervisningen med henblik på at understøtte elevernes læreprocesser og interaktion med hinanden og lærerne. Det handler om, at alle praktikvirksomheder udvikler en **digital strategi** ift. kontinuerligt at kunne møde nye krav og opgaver, som digitaliseringen afstedkommer, og således tilbyde innovative læringsrum, der **kvalificerer de unge til det aktuelle arbejdsmarked**.

I denne sammenhæng fremhæves igen samarbejdet mellem de involverede parter i erhvervsuddannelsessystemet, særligt med henblik på at **understøtte små og mellemstore virksomheder** med at identificere og udvikle digitaliseringsstrategier, så disse virksomheder fortsat kan tilbyde relevant og kvalificeret undervisning og finder det attraktivt at være del af det samlede erhvervsuddannelsessystem. En del af den digitale strategi handler således også om at opkvalificere de fagprofessionelle, der står for oplæringen i virksomhederne, så de er i stand til at møde nye opgaver og krav, der følger med digitaliseringen (Ibid.).

I dansk erhvervsuddannelseskontekst er der som i Tyskland ligeledes fokus på at udvikle digitale strategier, der samlet set skal bidrage til at udnytte digitaliseringens muligheder. Hvor det i Tyskland handler om virksomhedernes udvikling af digitale strategier, er det i dansk kontekst særligt erhvervsskolernes digitale udvikling, der sættes i fokus.

Boks 2-9: Implementeringsperspektiver

I **Aftale om bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser** fra 2014 betones en styrket anvendelse af it på de danske erhvervsskoler med henblik på at udvikle 'Den digitale Erhvervsskole'. Digitalisering handler i denne sammenhæng om at skabe bedre rammer for undervisningsdifferentiering, skabe bedre læringsresultater hos eleverne samt en styrket kobling mellem skoler og praktikpladser. Sigtet med at udvikle digitale strategier synes i dansk kontekst således primært at orientere sig mod selve undervisningen og en smidiggørelse af kommunikative processer på tværs af skole og praktikplads – og ikke så meget mod det arbejdsmarked, som de unge skal uddannes til.

Viden fra praksis tyder på, at netop digitalisering udgør en barriere med henblik på at sikre en relevant og kvalificerende undervisning. Skolerne fortæller, at de er udfordrede ift. at lave anvendelsesorienteret undervisning, der er i overensstemmelse med det, der foregår 'ude' i praksis. De digitale redskaber, der anvendes i praksis, bruges ikke på skolerne, hvorfor læringsmiljøerne på skolen let bliver kunstige og således ikke forbereder eleverne til det, der venter i praktikforløbet. Dette hænger sammen med, at nogle undervisere ikke har kendskab til, hvordan den digitale hverdagspraksis ser ud i dag. De har med andre ord ikke indblik i og kompetencer til at anvende de digitale redskaber, der er centrum for det konkrete arbejde i mange virksomheder. Lærernes viden om, hvordan virksomhederne fungerer, og hvilke krav til eleverne der følger heraf, bør derfor opdateres.

Inspirationen fra Tyskland ift. digitalisering handler således om en øget orientering mod og opkvalificering af underviseres viden om det digitale arbejdsmarked.

2.3 Holland

I dette afsnit beskrives karakteristika ved det hollandske erhvervsuddannelsessystem. Først indledes afsnittet med en kort præsentation af det hollandske uddannelsessystem med fokus på erhvervsuddannelsen. Herefter fremhæves hovedpointer fra den gennemgåede litteratur og interviews med nøglepersoner fra Holland. Der er i studiet af det hollandske erhvervsuddannelsessystem særligt fundet hovedpointer, som kan inspirere ift. *fastholdelse* på erhvervsuddannelsen i dansk kontekst og i mindre grad ift. søgning.

Erhvervsuddannelsen i Holland

Det hollandske uddannelsessystem adskiller sig på flere måder fra det danske. Se også figur 2.1 for et overblik over uddannelsessystemet i Holland. For det første starter børn i skole, når de er fire år, og grundskolen tager otte år. Det betyder, at eleverne vælger retning for deres ungdomsuddannelse, allerede når de er 12 år gamle. For det andet er der **tre ungdomsuddannelser** at vælge mellem; udover den almene og den erhvervsfaglige er der også en ungdomsuddannelse, som kvalificerer til "Hogeschole", som på engelsk er "Universities of Applied Science" – og i dansk kontekst svarer til professionshøjskolerne (Smulders & Westerhuis, 2016). Eleverne i Holland kan således efter otte års grundskole vælge mellem:

- Forberedende erhvervsuddannelse: Uddannelsen tager fire år, er fokuseret på praksisbaseret viden og fører til højere erhvervsfaglig uddannelse. Eleverne afslutter uddannelsen i 16-årsalderen.
- Almen ungdomsuddannelse: Uddannelsen tager fire år og forbereder eleverne til "Hogeschole", hvor de kan tage en professionsbachelor. Eleverne afslutter uddannelsen, når de er cirka 17 år.
- Universitetsforberedende uddannelse: Uddannelsen tager seks år og fokuserer på teoretisk viden, som forbereder eleverne til en bacheloruddannelse på universitetet. Eleverne afslutter eksamen, når de er omkring 18 år.

De første to år på ungdomsuddannelsen kan man skifte mellem de forskellige uddannelser. Derfor opgøres fordelingen på det tredje år af ungdomsuddannelsen. Her er 45 pct. i almen eller universitetsforberedende uddannelse, mens 53 pct. er i gang med en forberedende erhvervsuddannelse (skoleåret 2014/2015) (Smulders & Westerhuis, 2016).

For det tredje er erhvervsuddannelsen delt op i **forberedende og højere erhvervsuddannelse**. Dette adskiller sig fra de fleste andre lande, da den højere erhvervsuddannelse er en post-ungdomsuddannelse men ikke en videregående (tertiær) uddannelse. De første to år på den forberedende erhvervsuddannelse indebærer et fælles forløb for alle, hvorefter eleverne vælger mellem fire forskellige spor. To af sporene er såkaldte almene spor med næsten udelukkende almene, teoretiske fag, mens de to andre spor er erhvervsfaglige, hvor halvdelen af undervisningen er almene fag, og halvdelen er erhvervsfaglige fag. Omkring halvdelen af eleverne på de forberedende erhvervsuddannelser vælger de erhvervsrettede forløb, mens den anden halvdel tager et alment forløb på erhvervsskolerne. Det betyder, at **72 pct. af eleverne i 15-årsalderen er i almene uddannelsesforløb, mens 28 pct. er i erhvervsrettede forløb**. Andelen i erhvervsrettede forløb er faldet fra 34 pct. i 2004/2005 til 28 pct. i 2014/2015 (Smulders & Westerhuis, 2016).

Næsten alle elever fortsætter fra den forberedende erhvervsuddannelse til den højere erhvervsuddannelse, mens en mindre andel (3 pct.) skifter til den almene ungdomsuddannelse. Ud af hele ungdomsårgangen tager 45 pct. (2015) en højere erhvervsuddannelse.

Den højere erhvervsuddannelse er differentieret på to parametre. Det første er, hvorvidt man følger det **skolebaserede forløb eller det praktikbaserede/duale forløb**. I den skolebaserede erhvervsuddannelse går eleverne gennemsnitligt i skole fire dage om ugen og er i praktik en dag om ugen. På den praktikbaserede erhvervsuddannelse er fordelingen omvendt, så eleverne er i

praktik fire dage om ugen og i skole en dag om ugen. De to uddannelser giver det samme afgangsbevis. Det kræver en kontrakt med en virksomhed at komme ind på den praktikbaserede uddannelse ligesom i Schweiz, mens dette ikke er et krav på den skolebaserede. I 2015 udgjorde praktikbaserede forløb 20 pct. af erhvervsuddannelsen, mens skolebaserede udgjorde 80 pct. (Smulders & Westerhuis, 2016, interview).

Det andet parameter er niveauer. Den højere erhvervsuddannelse er **inddelt i fire niveauer**. Niveau 2-4 kvalificerer til arbejdsmarkedet, mens niveau 1 blot er adgangsgivende til niveau 2. De fire niveauer har forskellige optagelseskrav og giver forskellige muligheder for yderligere uddannelse (Smulders & Westerhuis, 2016). I Holland er der undervisningspligt, indtil man fylder 18 år eller har opnået en "basal kvalifikation", som er en kompetencegivende ungdomsuddannelse.

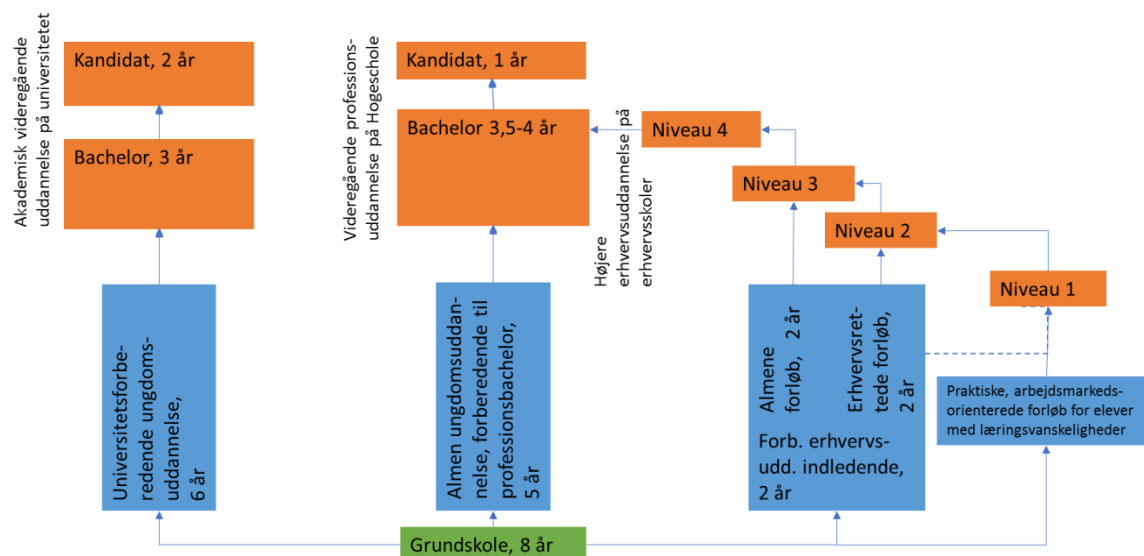
Et opmærksomhedspunkt ift. erhvervsuddannelse i Holland er, at man skal have opnået minimum niveau 2 på den højere erhvervsuddannelse, for at det regnes som en kompetencegivende ungdomsuddannelse. **Gennemførelsesraten på den højere erhvervsuddannelse på tværs af de fire niveauer er 74 pct.**⁶. Mellem 2008 og 2015 er den steget med i alt 10 pct., hvilket uddybes i nedenstående hovedpointer. Den højere erhvervsuddannelse niveau 2-4 kvalificerer som nævnt til arbejdsmarkedet, men hvis man fuldfører niveau fire, har man mulighed for at gå videre på en Hogeschool og tage en videregående professionsuddannelse. I 2015 fortsatte 32 pct. af eleverne fra niveau 4 på en videregående professionsuddannelse (Smulders & Westerhuis, 2016).

Boks 2-10: Input fra interviewpersoner

En af interviewpersonerne karakteriserer det hollandske erhvervsuddannelsessystem som meget velorganiseret, som meget omfattende – der er mange elever på erhvervsuddannelserne – og som meget velfinansieret sammenlignet med andre lande. Endelig er det karakteriseret ved, at der er et stærkt og succesfuldt samarbejde mellem erhvervsuddannelserne og arbejdsgiverne blandt andet ift. at fastlægge det faglige indhold på uddannelserne.

⁶ <https://www.onderwijsincijfers.nl/kengetallen/mbo/deelnemers-mbo/studiesucces>

Figur 2-1: Illustration af uddannelsessystemet i Holland

Udvalgte fokusområder og hovedpointer

I interviews og forskning om den hollandske erhvervsuddannelse fremhæves især, at Holland har igangsat en række succesfulde initiativer for at bringe frafaldsprocenten på erhvervsuddannelsen ned. I dette afsnit beskrives nogle af initiativerne til at sikre fastholdelse, og hvordan de kan inspirere i Danmark ift. målet om fastholdelse på erhvervsuddannelserne.

Succesfuld indsats mod frafald

Siden 2004 har der været en **målrettet indsats for fastholdelse på ungdomsuddannelserne i Holland**. Siden 2005 er alle elever blevet registreret og monitoreret i en national database, så det er muligt at følge, hvornår elever starter og slutter på deres uddannelse, men også om de dropper ud. Det største frafald ses hos eleverne på erhvervsuddannelserne. Særligt erhvervsskoleelever i 16-årsalderen er i risikozonen i forbindelse med skiftet mellem den forberedende og højere erhvervsuddannelse, som fysisk er placeret på forskellige uddannelsesinstitutioner. Indsatserne for fastholdelse har derfor blandt andet haft fokus på at sikre et tæt samarbejde mellem den forberedende og højere erhvervsuddannelse (Cabus, 2013).

Overordnet set har indsatsen været succesfuld. I skoleåret 2001/2002 var der 71.000 elever, der faldt fra, før de havde opnået en kompetencegivende ungdomsuddannelse. I skoleåret 2016/2017 er der under 24.000, der dropper ud om året, og målet er, at der kun er 20.000 elever, som falder ud af uddannelse i 2020 (Smulders & Westerhuis, 2016; interview).

Indsatsen mod frafald er i høj grad decentral, hvilket vil sige, at det er op til skolerne, hvilke specifikke tiltag de vil igangsætte ift. fastholdelse. Der er oprettet 39 regionale enheder til at koordinere indsatsen, og der indgås 4-årige aftaler mellem ministeriet og skolerne ift., hvilke mål de skal nå mht. at reducere frafald. Samtidig er der et økonomisk incitament til at nå disse mål, således at skoler, der sikrer, at flere elever gennemfører, får en performancebaseret bonus (Cabus, 2013; Cabus & De Witte, 2015).

Der er således igangsat en række nationale og regionale initiativer, hvoraf nogle er blevet evalueret ift. deres effekt. To af de indsatser, som har haft en signifikant effekt på fastholdelse, og som kan inspirere i dansk kontekst, er (Cabus, 2013):

- **Registrering og monitorering af frafald og fravær:** Data om fravær og hvilke elever, der falder fra, bruges til at lokalisere enkelte elever og grupper af elever, som er i fare for at droppe ud samt til benchmarking mellem erhvervsskolerne ift. deres frafaldsprocent (Cedefop, 2017). Data anvendes både til at tilrettelægge generelle indsatser mod

frafald på skolerne, men også til på individniveau at sikre fastholdelse. Fx kontaktes forældrene, hvis en elev har fravær (Cabus, 2013; interview).

- **Coaching og mentorprogrammer:** Selvom det er op til skolerne selv at vælge, hvilke initiativer de vil igangsætte, har næsten alle valgt at have mentorer på erhvervsskolerne og coaches på virksomhederne. Derudover ansætter mange skoler også 'omsorgspersonale', fx i form af skolepsykolog. Fokus på overgange betyder, at der bl.a. tages kontakt i sommerferien og afholdes en opstartssamtale med de elever, som er i risikozonen for at falde fra. Ved skolestart får eleven ekstra støtte og opmærksomhed fra både mentorer, coaches og omsorgspersonale med henblik på at tackle eventuelle problemer fra start (Cabus, 2013; interview).

Boks 2-11: Input fra interviewpersoner

En af interviewpersonerne fortæller, at særligt coaching i virksomhederne har betydning for fastholdelse. Elever, som er i praktik på en virksomhed, kan miste motivationen for at fuldføre deres uddannelse, fordi de hellere vil arbejde og tjene penge. Coaching på virksomhederne bidrager til, at eleverne får en forståelse for, hvorfor det er vigtigt at gennemføre uddannelsen. Skolerne organiserer coaching-programmerne, men coachen er typisk en medarbejder på virksomheden. Generelt er der blevet mere kommunikation mellem erhvervsskolerne og virksomhederne ift. at sikre fastholdelse.

Samarbejde om at sikre kvalitet i praktikken

Organisationen for samarbejde mellem erhvervsskoler og arbejdsmarkedet (SBB) blev dannet i Holland i 2012 på foranledning af Undervisningsministeriet. SBB arbejder for at sikre, at elever får den bedst mulige praksiserfaring med mulighed for et job efterfølgende, og at virksomheder har den arbejdskraft tilgængelig, som de har brug for⁷. Organisationen har således en nøglerolle som både rådgivende for ministeriet og i at sikre linket mellem erhvervsuddannelsen og arbejdsmarkedet på nationalt og regionalt niveau (Smulders & Westerhuis, 2016).

Boks 2-12: Implementeringsperspektiver

Der kan søges inspiration i Holland, som har haft succes med individrettede tiltag med fokus på overgange, mentor- og coachingprogrammer samt ansættelse af omsorgspersonale. Viden fra praksis tyder på, at vejledning og støtte til eleverne på erhvervsuddannelserne skal ske tidligt i uddannelsen med fokus på, at nogle elever ikke kommer i skole, fordi de er nervøse for at opleve nederlag på uddannelsen. Derudover kan søges inspiration ift. via systematisk monitoring at identificere de elever, som er i fare for at droppe ud og har brug for støtte ift. fastholdelse på uddannelsen.

SBB er ansvarlig for at vedligeholde erhvervsuddannelserne, så de matcher behovet for arbejdskraft og er også ansvarlig for at akkreditere og vejlede virksomheder, som har praktikanter. Repræsentanter fra erhvervsuddannelsen og arbejdsmarkedet arbejder sammen i regi af SBB på at udvikle erhvervsuddannelsen ift. eksaminer, praktikpladser og kvalifikationer. Endelig arbejder SBB for at sikre **et tæt samarbejde mellem skoler og virksomheder** og på at sørge for, at efterspørgsel på praktikpladser imødekommes i de forskellige regioner (Smulders & Westerhuis, 2016).

⁷ <https://www.s-bb.nl/en/about-sbb>

Boks 2-13: Input fra interviewpersoner

En af interviewpersonerne fortæller, at der er en udfordring i Holland – ligesom i Danmark – med at finde tilstrækkeligt med praktikpladser. Det hollandske erhvervsuddannelsessystem sikrer, at hvis man ikke kan finde en praktikplads, kan man fortsætte på uddannelsen i det skolebaserede forløb, hvor der også er praktik i virksomheder, men her er praktikken organiseret af skolerne og udgør kun 20 pct. Derudover gør organisationen SBB en betydelig indsats med at skaffe praktikpladser. De er også opsøgende, således at hvis en elev er droppet ud og arbejder på en virksomhed, forsøger de at få lavet ansættelsen om til at være en praktikplads, så eleven kan tage sin uddannelse på virksomheden. Erhvervsskolerne og virksomhederne har også en god kommunikation og samarbejder regionalt på at sikre praktikpladser og gode praktikforløb.

På trods af indsatsen for at sikre praktikpladser er der ikke altid nok ift. efterspørgslen. **Den skolebaserede erhvervsuddannelse sikrer imidlertid en regulering i systemet**, som kan være med til at sikre, at elever ikke dropper ud, hvis de ikke kan finde en praktikplads. Det ses derfor også, at udvikling i andelen, der tager hhv. den praktikbaserede og den skolebaserede vej, følger den økonomiske udvikling; i perioder med økonomisk fremgang, hvor det går godt i virksomhederne, stiger antallet af praktikpladser og dermed elever i den praktikbaserede uddannelse, mens andel i den skolebaserede stiger ved lavkonjunktur (Smulders & Westerhuis, 2016).

Den skolebaserede erhvervsuddannelse er vokset i popularitet ift. den praktikbaserede fra 68 pct. i 2011 til 80 pct. i 2015. Der peges i forskningen på, at dette ikke kun skyldes den økonomiske udvikling, men også at både unge og arbejdsgivere i højere og højere grad foretrækker den skolebaserede uddannelse. Derudover er der en aldersmæssig forskel. Eleverne i den skolebaserede uddannelse er primært unge, mens næsten 50 pct. i den praktikbaserede er 24 år eller ældre. Det hænger sammen med, at mange i den praktikbaserede uddannelse er voksne, som allerede er i job og tilbydes en uddannelse gennem praktik (Smulders & Westerhuis, 2016).

Boks 2-14: Implementeringsperspektiver

Der kan søges inspiration i Holland ift. oprettelsen af SBB og det arbejde, SBB udfører både ift. at sikre dialogen mellem skoler og virksomheder, sikre praktikpladser og sikre, at uddannelserne imødekommer arbejdsmarkedets krav og efterspørgsel. Det er vigtigt, at virksomhederne, som tilbyder praktikpladser i Danmark, kan leve op til de læringsmål, der er for praktikpladser. Det kræver et tættere samspil mellem erhvervsskoler og virksomheder. Som nævnt tidligere skal undervisere og praktikvejledere i højere grad i dialog for at sikre gensidig praksisforståelse og kobling mellem skoleforløb og praktikforløb (se også boks 2-9 ovenfor).

2.4 Finland

I dette afsnit beskrives karakteristika ved det finske erhvervsuddannelsessystem. Først indledes afsnittet med en kort præsentation af det finske uddannelsessystem med fokus på erhvervsuddannelsen. Herefter fremhæves hovedpointer fra den læste litteratur og de gennemførte interviews med nøglepersoner fra Finland, som kan inspirere i dansk kontekst. Hovedpointerne fra Finland knytter sig især til *søgning*, da det er her, der særligt er fundet interessante perspektiver ift. inspiration til erhvervsuddannelsen i Danmark.

Erhvervsuddannelsen i Finland

I det finske uddannelsessystem er der ni års obligatorisk grundskole fra 6-års alderen ligesom i Danmark. Grundskolen er enstrengt, og eleverne vælger første gang uddannelsesvej efter 9. klasse. I Finland kan unge kun vælge mellem to forskellige ungdomsuddannelser, hhv. almen og erhvervsfaglig (Koukku & Paronen, 2016).

I Finland kan man således vælge mellem **almen og erhvervsfaglig ungdomsuddannelse**, som begge tager tre år. Den almene ungdomsuddannelse svarer til STX i Danmark, mens den

erhvervsfaglige svarer til EUD⁸ i Danmark. Der er adgangskrav baseret på elevernes karakterer i grundskolen. På erhvervsuddannelserne kan der også være adgangskrav i form af test og erhvervs erfaring. Siden slutningen af 90'erne har erhvervsuddannelsen i Finland været sidestillet med den almene ungdomsuddannelse ift. adgang til videregående uddannelser (Koukku & Paronen, 2016). Mens den almene giver adgang til videregående uddannelser, giver den erhvervsfaglige både adgang til alle videregående uddannelser og kvalificerer direkte til arbejdsmarkedet (Stenström & Virolainen, 2014b).

Erhvervsuddannelsen kan gennemføres på tre forskellige måder – enten via en skolebaseret uddannelse, en praktikbaseret uddannelse eller via kompetencetest.

I Finland er erhvervsuddannelsen først og fremmest **skolebaseret**. Uddannelsen har tidligere været udelukkende skolebaseret med begrænset kobling til arbejdsmarkedet, men i 2001 indførte man et halvt års obligatorisk praktik på en arbejdsplads (Koukku & Paronen, 2016). Erhvervsuddannelserne og arbejdsgiverne indgår aftale om praktik, herunder indholdet, mål og længde på praktikperioden. Praktikken kræver ikke en kontrakt mellem arbejdsgiver og eleven, og eleven får heller ikke løn men ECTS-point. I nogle tilfælde betaler erhvervsuddannelserne arbejdsgiverne en mindre kompensation for vejledning af eleven på arbejdspladsen (Virolainen & Stenström, 2014a). En af fordelene ved den skolebaserede model er, at den både giver adgang til arbejdsmarkedet og videregående uddannelse. Dette uddybes i nedenstående afsnit om tilgangen til erhvervsuddannelser i Finland.

Der findes også en praktikbaseret erhvervsuddannelse rettet mod voksne, der allerede er tilknyttet en arbejdsplads. 70-80 pct. af uddannelsen foregår på en arbejdsplads med en mindre del af uddannelsen på en erhvervsskole eller et voksenuddannelsescenter.

Endelig kan erhvervsuddannelseseksamen opnås gennem 'kompetencetest', som gør det muligt at demonstrere erhvervsfaglige færdigheder og få bevis herfor, uanset hvordan kompetencerne er opnået (Stenström & Virolainen, 2014b). De **praktikbaserede og kompetencebaserede forløb er rettet mod voksne**, mens de 16-19-årige kun udgør en meget lille andel (Virolainen & Stenström, 2014). Fx ses det, at 18 pct. af alle erhvervsuddannelser i 2012 blev gennemført som praktikbaseret, men heraf var kun 36 pct. gennemført som ungdomsuddannelse (Stenström & Virolainen, 2014b).

Boks 2-15. Input fra interviewpersoner

En af interviewpersonerne fortæller, at det finske system er helt anderledes end i Danmark. I Danmark er der mange forskellige ungdomsuddannelser, og erhvervsuddannelsen giver ikke på samme måde mulighed for videregående uddannelse. I Finland er der kun to veje at gå, og i erhvervsuddannelsen er der både såkaldte 'stærke' og 'svage' elever. Ikke alle erhvervsuddannede tager en videregående uddannelse. Der er omkring 30 pct., som læser videre.

Erhvervsuddannelsen dækker over otte forskellige uddannelsesområder, over 50 erhvervsmæssige kvalifikationer og mere end 100 studieretninger. I Finland er der fokus på, at uddannelserne skal være **fleksible og give mulighed for individuel tilpasning**. Erhvervsuddannelserne er derfor opbygget med obligatoriske og valgfrie moduler. Det er muligt at inkludere moduler fra andre erhvervsuddannelser, men også fra videregående erhvervsuddannelser og polytekniske uddannelser. Derudover er det også muligt at kombinere en almen og en erhvervsrettet ungdomsuddannelse, således at man får begge eksaminer (Stenström & Virolainen, 2014b). Flexibilitet og mulighed for individuel tilpasning af studierne ses som midler til at reducere frafald og øge

⁸ I Finland er der, udover den erhvervsfaglige ungdomsuddannelse (*upper secondary vocational qualification* eller *initial VET*), også videregående erhvervsuddannelse (*further vocational qualification*) og specialiserede erhvervsuddannelser (*specialist vocational qualification*), som typisk vælges i forlængelse af ungdomsuddannelsen eller efter nogle års erhvervs erfaring (Stenström & Virolainen, 2014b). I følgende afsnit bruges betegnelsen "erhvervsuddannelse" om den treårige erhvervsfaglige ungdomsuddannelse, som svarer til EUD eller EUX i Danmark.

gennemførelsesraten. Derudover er formålet, at det skal give uddannelsesinstitutionerne mulighed for at imødekomme den lokale efterspørgsel på arbejdskraft (Koukku & Paronen, 2016).

I 2016 startede 95 pct. af de unge en ungdomsuddannelse direkte efter grundskolen. 53 pct. startede på den almene ungdomsuddannelse, mens 42 pct. startede på erhvervsuddannelsen. De resterende fem procent startede på et forberedende forløb eller i 10. klasse⁹. Ift. gennemførelse er de nyeste tal fra 2015. Her gennemførte 68 pct. af dem, som havde startet uddannelsen 3,5 år tidligere, mens 74 pct. af dem, som startede 4,5 år før 2015¹⁰, gennemførte uddannelsen.

Udvalgte fokusområder og hovedpointer

Finland er særligt interessant at se nærmere på ift. **søgning til erhvervsuddannelsen**. Modsat i Danmark og de andre nordiske lande er tilgangen til erhvervsuddannelserne i Finland ikke faldet. Tværtimod er **andelen af dem, som starter på en erhvervsuddannelse efter grundskolen, steget siden starten af 00'erne og har ligget stabilt på omkring 42 pct. siden 2008** (Stenström & Virolainen, 2014b; Koukku & Paronen, 2016). Det skyldes ifølge forskere bl.a., at erhvervsuddannelsen er blevet mere attraktiv med indførelsen af den obligatoriske praktikperiode på minimum seks måneder (Virolainen & Stenström, 2014a; Koukku & Paronen, 2016). Andelen af elever, der falder fra fra erhvervsuddannelsen, er ligeledes faldet efter indførelse af praktikperioden fra 13 pct. i 2001 til ni pct. i 2012 (Virolainen & Stenström, 2014a).

Det kan dog ikke i sig selv forklare, hvorfor søgningen til erhvervsuddannelserne er over dobbelt så stor i Finland som i Danmark, hvor uddannelsen allerede indeholder en betydelig andel af praktik. I interviews med nøglepersoner fra Finland samt i relevant forskning fremhæves flere forskellige årsager til erhvervsuddannelsens attraktivitet i Finland.

Kendetegnende for Finland er, at erhvervsuddannelsernes attraktivitet i høj grad skyldes **strukturelle faktorer i uddannelsessystemet**. De mest afgørende faktorer beskrives i dette afsnit til inspiration for det danske erhvervsuddannelsessystem ift. målet om at øge søgningen til erhvervsuddannelserne.

Erhvervsuddannelsen åbner døre i uddannelsessystemet

Et af de grundlæggende principper i det finske uddannelsessystem er, at alle skal have lige adgang til uddannelse. Elevernes muligheder for at gå fra ét uddannelsesniveau til det næste er sikret lovgivningsmæssigt, uanset om de vælger den almene eller den erhvervsrettede ungdomsuddannelse (Stenström & Virolainen, 2014b). Det betyder, at der ikke er nogen blindgyder i uddannelsessystemet, som forhindrer adgang til højere uddannelsesniveauer (Koukku & Paronen, 2016). Forskning i forskelle på de nordiske erhvervsuddannelser samt de afholdte interviews peger på, at det især er **adgangen til højere uddannelse, der er årsag til erhvervsuddannelsernes attraktivitet i Finland** (Virolainen & Stenström, 2014a).

Ligesom i Danmark er den almene ungdomsuddannelse, som kan sammenlignes med STX i Danmark, blevet opfattet som mere attraktiv end den erhvervsfaglige, som kan sammenlignes med EUD. Men som konsekvens af, at erhvervsuddannelsen er blevet adgangsgivende til videregående uddannelser, er **opdelingen mellem de to uddannelser blevet udvisket**. Erhvervsuddannelsen er således blevet mere populær, og mens den almene ungdomsuddannelse har frie pladser, er der mangel på pladser på erhvervsuddannelsen (Virolainen & Stenström, 2014b).

⁹ https://www.stat.fi/til/khak/2016/khak_2016_2017-12-13_tie_001_en.html

¹⁰ https://www.stat.fi/til/opku/2015/opku_2015_2017-03-17_tie_001_en.html

Boks 2-16: Input fra interviewpersoner

En af interviewpersonerne peger på, at hovedårsagen til erhvervsuddannelsens popularitet i Finland er, at erhvervsuddannede har adgang til videregående uddannelser. Den anden årsag er ifølge den interviewede, at uddannelsen forbereder de unge på livslang læring. Kombinationen af de erhvervsfaglige fag og almene fag som matematik, finsk, svensk, fremmedsprog, fysik m.fl. giver en stærk basis for videreuddannelse hele livet både i den almene sektor og i den erhvervsfaglige sektor.

En anden af de interviewede nøglepersoner fremhæver, at det er kombinationen af adgang til videreuddannelse og den tætte relation til arbejdsmarkedet med praktikperiode mm., der gør erhvervsuddannelsen særligt attraktiv i Finland. I Sverige er der fx også adgang til videregående uddannelse, men her er uddannelsen mere skolebaseret og dekoblet fra arbejdsmarkedet sammenlignet med Finland, og uddannelsen er tilsvarende mindre populær i Sverige.

Derudover viser et tværgående studie, at Finland ikke kun har høj søgning men også har en **høj gennemførelsesrate** på erhvervsuddannelserne sammenlignet med de andre nordiske lande, Tyskland og England. Sverige har også en høj gennemførelsesrate, og forskerne peger på, at det er adgang til videregående uddannelse i Sverige og Finland, som resulterer i den høje gennemførelsesrate på erhvervsuddannelsen (Virolainen & Stenström, 2014).

En afgørende forskel på Finland og Danmark er, at erhvervsuddannelsen i Finland er en skolebaseret uddannelse, som giver adgang til videregående uddannelse, mens erhvervsuddannelsen i Danmark hovedsageligt er rettet mod bestemte erhverv på arbejdsmarkedet. Dermed får de unge finner, som vælger erhvervsuddannelsen, mulighed for at uddanne sig i almen viden i tre år mere end i Danmark, hvorefter de vælger, om de vil videreuddanne sig ad den akademiske eller mere praksisfaglige vej. Det vil kræve en omstrukturering af EUD i Danmark, hvis den skal være adgangsgivende på lige fod med STX, HTX, m.fl.

Boks 2-17: Implementeringsperspektiver

I Danmark er EUX oprettet med det formål at kombinere erhvervsuddannelse og almen ungdomsuddannelse og give mulighed for at tage en videregående uddannelse. Evalueringen af EUX peger på, at EUX har potentiale til at indfri formålet om, at en anden type unge vælger en erhvervsuddannelse. Muligheden for videreuddannelse og for at kombinere det erhvervsfaglige og det gymnasiale tiltrækker flere og andre unge end dem, som søger ind på EUD (Rambøll, 2017). Et forventet resultat heraf er, at flere unge vælger en erhvervsuddannelse i Danmark, hvilket er i tråd med udviklingen i Finland som beskrevet ovenfor.

For nogle unge kan det være en fordel at få lov at gå i skole i længere tid, før de vælger at uddanne sig til et bestemt erhverv. Hvis erhvervsuddannelsen i første omgang var mere skolebaseret og underviste i almene fag, ville flere elever tiltrækkes til uddannelsen. Derudover vil praktikstederne også gerne have elever, der er ældre.

Et andet aspekt, som gør erhvervsuddannelsen i Finland mere attraktiv end i Danmark, er, at erhvervsuddannelsen i højere grad bliver sidestillet med den almene ungdomsuddannelse. Ekspertpanelet påpeger, at der i Danmark er brug for at tale erhvervsuddannelserne op og skabe ligeværd mellem praktiske og boglige kompetencer. Det er man i høj grad lykkedes med i Finland, blandt andet ved at beslutte ved lov, at erhvervsuddannelsen er adgangsgivende til videregående uddannelser.

De polytekniske uddannelser sikrer en praksisbaseret uddannelsesvej

I forlængelse af ovenstående har etableringen af de polytekniske universiteter ligesom i Schweiz og Tyskland haft betydning for erhvervsuddannelsens attraktivitet. I 90'erne blev uddannelserne kørt på forsøgsbasis. "Den polytekniske reform" fra 2003 permanentgjorde de polytekniske

universiteter, som også kaldes "Universities of Applied Science". Uddannelserne på de polytekniske universiteter tager 3,5-4 år. Forskere peger på, at universiteterne har **betydning for søgningen til erhvervsuddannelsen**, fordi de tilbyder en attraktiv vej for de unge, som er interesserede i mere praksisorienteret studier (Virolainen og Stenström 2014b).

Et studie fra 2012 viser, at 14 pct. af dem, som gennemførte erhvervsuddannelsen, startede på en uddannelse på et polyteknisk universitet indenfor to år (Stenström et al., 2012; Stenström & Virolainen, 2014b). Virolainen og Stenström (2014b) peger dog på, at selvom hovedparten af dem, som tager en videregående uddannelse, fortsat har en almen ungdomsuddannelse, har oprettelsen af de polytekniske universiteter haft en indirekte effekt på erhvervsuddannelsens popularitet. Det skyldes, at de polytekniske universiteter - sammen med den udvidede adgang til videregående uddannelser - har fjernet det stigma, erhvervsuddannelsen tidligere havde, som værende en uddannelsesmæssig blindgyde.

Boks 2-18: Implementeringsperspektiver

De polytekniske universiteter kan på nogle måder sammenlignes med de danske professionshøjskoler, hvad angår længde og indhold. EUD giver imidlertid ikke generel adgang til professionsuddannelserne, men EUX er adgangsgivende, og nogle erhvervsuddannelser giver adgang til visse professionsbacheloruddannelser.

Et opmærksomhedspunkt ift. at få flere til at tage videregående uddannelse er, at det er blevet sværere for dem, som *kun* tager erhvervsuddannelsen i Finland at få arbejde, fordi de er i konkurrence med den større og større andel, som tager en videregående uddannelse (Virolainen & Stenström, 2014b). En anden udfordring ved den øgede popularitet på erhvervsuddannelsen i Finland er, at erhvervsuddannelsen skal kunne rumme en meget heterogen elevgruppe, som følge af at uddannelsen både tiltrækker dem, der har et mål om at deltage i skills-konkurrencer, og dem, der er i fare for at droppe ud. Frafaldsprocenten er således fortsat højere på erhvervsuddannelsen sammenlignet med andre uddannelser, selvom den er faldet (Virolainen & Stenström, 2014b).

Underviser på erhvervsuddannelse er en attraktiv karrierevej

Et andet karakteristika, der præger de finske erhvervsuddannelser er, at der er **høje krav til undervisere på erhvervsskolerne**. De skal have en kandidat- eller bachelorgrad samt et pædagogikum på 60 ECTS-point og relevant erhvervs erfaring indenfor eget fag for at kunne undervise på erhvervsskolerne. En karriere som underviser på erhvervsskolen anses som attraktiv i Finland, og søgningen til uddannelsen som underviser overstiger pladserne. I 2015 var der kun plads til 28 pct. af alle ansøgere (Koukku & Paronen, 2016).

At det er populært at være erhvervsskoleunderviser, og at der stilles høje krav, kan være med til at højne attraktiviteten ved erhvervsuddannelsen – også for de unge, som skal til at vælge uddannelse. Underviserne fremstår som rollemodeller for eleverne, og at deres erhverv har prestige i samfundet kan derfor have positiv betydning for elevernes uddannelsesvalg i grundskolen. Derudover kan det have betydning for fastholdelse, at underviserne har et højt fagligt og pædagogisk niveau, blandt andet ift. at kunne støtte eleverne i at nå deres læringsmål og give dem feedback.

Promovering gennem skills-konkurrencer øger erhvervsuddannelsernes popularitet

En tredje faktor, som forskning og nøglepersoner fra interviews peger på som afgørende for den høje søgning til erhvervsuddannelserne i Finland, er de såkaldte **Skills-konkurrencer** (Virolainen & Stenström, 2014a; Koukku & Paronen, 2016). Deltagerne i Skills-konkurrencerne er 25 år eller derunder og kan både være studerende på erhvervsuddannelsen eller være startet i beskæftigelse efter erhvervsuddannelsen.

Boks 2-19: Input fra interviewpersoner

En af interviewpersonerne fortæller, at Skills-konkurrencerne har haft stor, positiv betydning for erhvervsuddannelsernes popularitet. Blandt andet fordi elever fra grundskolen besøger konkurrencerne. En anden af de interviewede fortæller, at der laves en brugerundersøgelse hver tredje år blandt elever i grundskolen, erhvervsuddannelsen, den almene ungdomsuddannelse og arbejdsgivere. Den undersøger attraktiviteten ved erhvervsuddannelsen, dvs. hvordan de forskellige målgrupper opfatter erhvervsuddannelsen. Undersøgelsens resultater viser meget tydeligt, at erhvervsuddannelsen blev mere attraktiv efter afholdelsen af WorldSkills i 2005.

Der er en lang tradition for Skills-konkurrencer i Finland. Udover den årlige nationale konkurrence "Taitaja" har Finland siden 1989 deltaget i WorldSkills, der afholdes hvert andet år. Med undtagelse af det første år har Finland fået medaljer ved alle WorldSkills-konkurrencer, og i 2005 var Helsinki værtsby for konkurrencen. Finland har også været med til at grundlægge EuroSkills, som har været afholdt hvert andet år siden 2008.

"Skills Finland" er en non-profit organisation grundlagt i 1993 med et mål om at promovere den finske erhvervsuddannelse og færdigheder i Finland og i udlandet (skillsfinland.fi). Skills Finland og Undervisningsministeriet udgiver også i samarbejde et fysisk og digitalt magasin rettet mod unge, og et andet magasin rettet mod lærere, virksomheder, m.fl. med det formål at øge kendskabet til erhvervsuddannelsernes popularitet.

Boks 2-20: Implementeringsperspektiver

I Danmark afholdes DM i Skills hvert år, og Danmark sender ligesom Finland deltagere til de internationale konkurrencer. Nonprofitorganisationen SkillsDenmark arbejder ligesom den finske pendant på at eksponere erhvervsuddannelserne på en positiv måde gennem konkurrencerne. Danmark er dermed allerede langt med at implementere Skills. Afholdelsen af WorldSkills i Helsinki havde imidlertid en målbar effekt på den opfattede attraktivitet af erhvervsuddannelserne i Finland, og på samme måde kan afholdelse af internationale konkurrencer i Skills i Danmark forventes at have en positiv effekt.

Et opmærksomhedspunkt, at Skills-konkurrencerne kan have negative sideeffekter. For det første fordi konkurrencer i bestemte færdigheder præsenterer erhvervsuddannelserne som orienteret mod bestemte erhverv. De fleste elever i grundskolen foretrækker imidlertid en generel uddannelse fremfor en uddannelse, der kun giver dem adgang til ét fag. For det andet kan konkurrencerne virke afskrækkende på nogle elever pga. det høje niveau blandt de erhvervs-skoleelever, som konkurrerer, og det kan afholde dem fra at søge ind.

For det tredje kan konkurrencerne skabe en opdeling mellem de dygtige og mindre dygtige på erhvervsuddannelserne og have betydning for fastholdelse. Dette påpeges også som en udfordring på de finske erhvervsuddannelser, jf. ovenstående pointe om, at erhvervsuddannelserne i Finland skal kunne rumme en bred målgruppe. Det er derfor vigtigt, at erhvervsuddannelserne kan undervisningsdifferentiere og stille relevante læringsmål både til stærke og svage elever.

3. TVÆRGÅENDE SAMMENFATNING

Formålet med dette kapitel er at samle op på de mest centrale pointer på tværs af de fire lande. Først fremhæves strukturelle forhold og dernæst konkrete indsatser og fokusområder i de fire lande, der har særlig relevans i forhold til at styrke søgning til og gennemførelse af erhvervsuddannelserne.

Strukturelle forhold

På tværs af de fire lande er der særligt to forhold, der fremhæves som virkningsfulde i forhold til at styrke såvel søgning til som gennemførelse af erhvervsuddannelser, henholdsvis muligheden for videreuddannelse og samarbejde mellem relevante parter i erhvervsuddannelsessystemet.

Mulighed for videreuddannelse

Fælles for alle fire lande er, at uddannelsessystemerne er karakteriseret ved at give mulighed for videreuddannelse, uanset om udgangspunktet er en gymnasial eller erhvervsfaglig uddannelse. Det at skulle vælge en erhvervsuddannelse er således ikke forbundet med en risiko for at ende i en uddannelsesmæssig blindgyde, hvilket blandt andet hænger sammen med, at eleverne på de erhvervsfaglige ungdomsuddannelser indeholder en kombination af almene og erhvervsfaglige fag. Forskning og interviewpersoner peger enstemmigt på, at denne struktur gør erhvervsuddannelsen i de fire lande attraktiv og bl.a. betyder, at andelen af unge på en ungdomsårgang, der vælger erhvervsuddannelserne, er sammenlignelig med andelen, der vælger en almen ungdomsuddannelse.

Muligheden for at kombinere erhvervsfaglig og almen ungdomsuddannelse fremhæves også som en fordel ift. muligheden for videregående uddannelse. Derudover betragtes de hybride kvalifikationer som en fordel for arbejdsmarkedet ift. et omskifteligt arbejdsmarked, hvor der er brug for fleksibel arbejdskraft og life long learning.

I den forbindelse fremhæves også Universities of Applied Science som vigtige for søgningen til erhvervsuddannelserne, da de sikrer en mere praksisbaseret vej til videregående uddannelse. Der peges endvidere på, at muligheden for videreuddannelse også bidrager til høj gennemførelsesgrad.

Samarbejde mellem relevante parter i erhvervsuddannelsessystemet

På tværs af landene peges der på, at tilvejebringelse af praktikpladser samt kvalitet i praktikken har betydning for søgning til og især gennemførelse af erhvervsuddannelserne. Særligt i Schweiz og Tyskland betones det tætte samarbejde mellem de involverede parter i erhvervsuddannelsessystemet, dvs. staten, virksomhederne og arbejdsmarkedets organisationer. Kendetegnen for samarbejdet er en tydelig ansvarsfordeling og en fælles konsensus om, at erhvervsuddannelserne har afgørende betydning for den økonomiske velfærd og kan associeres med lav ungdomsarbejdsløshed. Det stærke samarbejde bidrager til at skabe et varieret og relevant udbud af praktikpladser til de unge, bl.a. i form af såkaldte uddannelsescentre, der sikrer, at små og mellemstore virksomheder lever op til kravene og således kan fungere som kvalificerede praktikpladser. Ligeledes er der i Holland et velfungerende og tæt samarbejde mellem virksomheder og erhvervsuddannelser, som sikrer kvaliteten på praktikpladserne samt uddannelsernes relevans for virksomhederne.

Konkrete fokusområder og indsatser

Tidlig erhvervsorientering og fokuseret vejledning og støtte

På tværs af landene fremhæves indsatser, der sigter mod *tidligt* at øge elevernes kendskab til erhvervsuddannelserne og til deres egne styrker og interesser i forhold til at skulle vælge uddannelse og karriere. Nøgleordene er tidlig erhvervsorientering og fokuseret vejledning, der sigter målrettet mod erhvervsuddannelserne. Der er tale om indsatser, der starter i 7. klasse og følger

eleverne ind i erhvervsuddannelserne, og som har fokus på at understøtte de unge i at skulle vælge retning, skrive ansøgninger og finde den rigtige praktikplads, der matcher den unges interesser og kompetencer.

I flere af landene er der også fokus på, at eleverne skal have støtte særligt ved overgange i erhvervsuddannelsessystemet for at sikre fastholdelse og gennemførelse af uddannelsen. Nøgleordene her er helhedsorienteret og individorienteret støtte og kommer til udtryk ved bl.a. coaching, mentorprogrammer og ansættelse af medarbejdere med fokus på social, psykisk og sundhedsmæssig trivsel hos eleverne.

Fokus på undervisernes kvalifikationer

En central pointe på tværs af de fire lande er, at de videregående akademiske og erhvervsrettede uddannelser sidestilles i de undersøgte lande. Det skyldes dels de strukturelle forhold, som at erhvervsuddannelserne og de almene uddannelser giver samme adgang til videregående uddannelse som de almene uddannelser. Men der peges også på et højt uddannelsesniveau og opkvalificering af undervisere i erhvervsuddannelserne som et afgørende forhold med henblik på at styrke uddannelsernes kvalitet og attraktivitet for de unge - og ligeledes i forhold til at sikre uddannelsernes relevans og aktualitet i det digitale samfund.

1. REFERENCELISTE

Regeringen (Socialdemokraterne og Radikale Venstre), Venstre, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Konservative Folkeparti og Liberal Alliance (2014). 'Aftale om bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser'.

Brahm et al. (2014). Transition from school to VET in German-speaking Switzerland. In: *Journal of Vocational Education and Training*, Routledge, Taylor & Francis Group.

Cedefop Refernet (2016). *Vocational Education and Training in Europe - Germany*. Cedefop ReferNet VET in Europe reports.

Cedefop Refernet (2017). *Leaving education early: Putting vocational education and training in centre stage - Netherlands*. Cedefop ReferNet VET in Europe reports.

Cabus, Sofie (2013). *An Economic Perspective on School Dropout Prevention Using Microeconomic Techniques*. Top Institute for Evidence Based Education Research, Maastricht University.

Cabus, Sofie & De Witte, Kristoffer (2015). "The effectiveness of active school attendance interventions to tackle dropout in secondary schools: a Dutch pilot case", *Empirical Economics*, vol. 49, pp. 65-80.

Deissinger, T. & Gonon, P. (2016). Stakeholders in the German and Swiss vocational educational and training system. In: *Emerald*

Esser, F.H. (2017). Issues for the future of vocational education and training. In: *VET TRENDS 2018*, BWP, Vocational Training in Research and Practice, special edition 2017.

EVA, 2017. Uddannelsesvalg I 8. Klasse. Unges vej mod ungdomsuddannelse. Danmarks Evalueringsinstitut, 2017.

Gonon, P. (2013). The Swiss Federal Baccalaureate: the Swiss way of 'hybridity'. In: Deissinger et al. (eds). *Hybrid Qualifications: Structures and Problems in the Context of European VET Policy*, Peter Lang, Bern, pp. 181-196.

Hoffmann, N. & Schwartz, R. (2015). *Gold Standard: The Swiss Vocational Education and Training System*. The national Center on Education and the Economy.

Koukku, A.; Paronen, P. (2016). *Vocational education and training in Europe - Finland*. Cedefop ReferNet VET in Europe reports.

Pless, M. et al. (2016). Uddannelsesvalg, vejledning og karrierelæring i et ungeperspektiv. *Aalborg Universitetsforlag*.

Rambøll & NCE (2017). Evaluering af EUX. Endelig rapport. *Rambøll*.

SKBF/CSRE (2014). *Swiss Education Report 2014*. Swiss Coordination Centre for Research in Education.

Smulders, H., Cox, A., Westerhuis, A. (2016). *Vocational education and training in Europe - Netherlands*. Cedefop ReferNet VET in Europe reports.

Stenström, M.-L., & Virolainen, M. (2014a). *The history of Finnish vocational education and training*. Nord-VET – The future of Vocational Education in the Nordic Countries.

Stenström, M.-L., & Virolainen, M. (2014b). *The current state and challenges of Vocational Education and Training in Finland*. Nord-VET – The future of Vocational Education in the Nordic Countries.

Virolainen, M., & Stenström, M.L. (2014). *Finnish vocational education and training in comparison: Strengths and weaknesses*. International Journal for Research in Vocational Education and Training (IJRVET), Vol. 1, Nr. 2.

Virolainen, M., & Stenström, M.L. (2015). *Recent Finnish VET Reforms and Innovations: Tackling the current challenges*. Nord-VET – The future of Vocational Education in the Nordic Countries.

2. OVERSIGT OVER INTERVIEWPERSONER

Land	Interviewperson	Organisation
Tyskland	Michael Heister	Head of Department (prof. dr.), ForbundsInstitutet for Erhvervsuddannelse (BIBB), Bonn, Tyskland
Schweiz	Toni Messner	Leiter Resort (afdelingsleder), afdeling for erhvervsuddannelser, Ministeriet for Uddannelse, Forskning og Innovation, Schweiz
	Simone Grossenbacher	Berufsschulinspektorin (tilsynsførende med erhvervsuddannelser), kontor for erhvervsskoler, Afdeling for Uddannelse, Kanton Bern, Schweiz
Holland	Ellen Ipenburg-Tomesen	Senior policy officer, afdeling for højere erhvervsuddannelser, Ministeriet for Undervisning, Kultur og Videnskab, Holland
	Sofie Cabus	Assistant professor (dr., ph.d.), Top Institute for Evidence Based Education Research samt The Dutch Teachers and Policymakers Academy, Maastricht University, Holland
	Melline Somers	Junior researcher, Top Institute for Evidence Based Education Research, Maastricht University, Holland
Finland	Seija Rasku	Senior ministerial adviser, afdeling for erhvervsuddannelser, Ministeriet for Uddannelse og Kultur, Finland. Bestyrelsesformand i organisationen Skills Finland
	Maarit Virolainen	Forsker (postdoc) på Det finske institut for Uddannelsesforskning, University of Jyväskylä, Finland. Partner i Nord-VET, tværgående forskningsprojekt i de nordiske landes erhvervsuddannelser

